

POPÜLER KÜLTÜRÜN DAYATTIĞI KİTAPLARIN ÇOCUKLARIN DEĞERLER ÖNCELİĞİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Firdevs Nur ALGÜL¹

1 Beşiktaş Bilim ve Sanat Merkezi, firdevs_nur_algul@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-3027-7946.

Geliş Tarihi: 27.06.2019 Kabul Tarihi: 05.07.2020

Öz: Değerler eğitimi konusunda çok sayıda teorik çalışma bulunmasına rağmen çocukların değerler önceliği üzerinde kitapların etkisi, popüler kültürün dayattığı kitaplardan etkilene düzeyleri üzerine yapılmış araştırmalar sınırlı sayıdadır. Literatürdeki bu eksik göz önünde bulundurularak, araştırmamızda çocukların popüler kültürün etkisiyle okudukları kitapların değerler önceliği üzerindeki etkisini görmek, değerler eğitiminde yeni bakış açıları geliştirebilmek amaçlanmıştır. Araştırmada 12-14 yaş aralığında, farklı okullardan 120 öğrenciye anket uygulanmış; katılımcıların değer öncelikleri, beğeniyle okudukları kitaplar ve kitap karakterlerinin özellikleri, temsil ettikleri değerler ve bu değerlerin çocukların değerler önceliği üzerindeki etkisine dair bilgi toplanmıştır. Veriler analiz edilip değerlendirilmiş; Rokeach ve Akbaş'ın değerler sınıflandırması ile karşılaştırılmıştır. Katılımcıların en çok etkilendiği kitaplarda ön plana çıkan değerler ile katılımcıların değerler önceliği arasında örtüşme olduğu, dolayısıyla okudukları kitaplardaki kahramanların rol-model potansiyelinin yüksek olduğu, popüler kitapların içeriği ile değerler önceliği arasında sıkı bir ilişki olduğu görülmüştür. Bulgular; çocukların severek okudukları kitapların ve hayran oldukları kahramanların, değerler eğitiminde etkili olarak kullanılabileceğini göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: değerler eğitimi, popüler kültür, kitaplarla eğitim, değerler sınıflandırması

THE EFFECT OF THE BOOKS IMPOSED BY POPULAR CULTURE ON THE CHILDREN'S VALUE PRECEDENCE

Abstract:

Values education is an issue that has been working on for a long time and is on the agenda nowadays. Although there are many theoretical studies that have dealt with the subject of values education in various ways, there is limited edition on the effect of these books on children's values and their level of influence from the books imposed by popular culture. The purpose of this research is to consider this shortcoming in the literature, to determine the effect of books that children read with the impact of environment on the values priority, see potential benefits and risks and to develop ideas for an effective value education method on children by introducing new perspectives on values education. For this purpose, the survey was applied to 120 students, between the ages of 12-14 who attended different schools. Data collected about value priorities of the participants in this survey and the books they have read with appreciation and features of book characters, the values they represent and the effects of these values on the priority of children. The collected data were graphed, analyzed and evaluated with SPSS and Excel programs. It was also compared with Rokeach and Akbaş's classification of values. Most of the participants like to read fantastic books, it was determined that the first three values given priority by the participants were the value of trust, friendship and justice, where the students are most affected, the values that come to the fore in the books and the values that the participants care about are overlapping, therefore, the role-model potential of heroes in books is high, it is seen that there is a tight relationship between the content of popular books and values. The findings have been shown that the books that children read fondly, the heroes that they admire, can be used as an effective material in the education of values.

Keywords: values education, popular culture, education with books, classification of values

1. Giriş

İlk defa F. Znaniecki tarafından sosyal bilimler literatürüne kazandırılan "değer" kavramı Latince "kıymetli olmak" veya "güçlü olmak" anlamlarına gelen "valere" kökünden türetilmiştir (Bilgin, 1995). "Değer" kavramı için birçok tanım yapılmıştır: Değer, bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık olarak tanımlanmaktadır (TDK Türkçe Sözlük, 2017). İnsanların genellikle benimsedi-

ği, özendiği, özümsemiği ve üstün tuttuğu şey veya insan için önem taşıyan şeylere de “değer” denmektedir (Akbaba-Altun, 2003). Değerler istek, tercih ve arzuları yansıtır, yani bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğu hakkındaki inançtır (Güngör, 1993: 19). Günümüzde insan hayatında çok önemli bir yeri kapsayan değer kavramı, insandan insana farklılık gösterebilmektedir. Aile yapısı, dini inançlar, kültür farklılıklar, yaşam alanları, arkadaş ortamları gibi birçok etken değer anlayışımızı etkilemektedir. Aldığımız eğitim, hayranlıkla okuduğumuz kitaplar, izlediğimiz filmler ve örnek aldığımız kişiler, rol modellerimiz de değer yargılarımızın oluşmasında etkilidir.

Değer anlayışımızı etkileyen faktörlerden biri de popüler kültür öğeleridir. Popüler kültür kavramı geniş bir kapsama sahip olduğundan bu kavramı tam olarak tanımlayabilmek mümkün değildir (Eskicioğlu, 2017). Popüler kültürün sözlük anlamı; bir toplumda yaygın biçimde paylaşılan, inançlar, pratikler ve nesnelere. Marshall (1998) ise, bazen kitle kültürü olarak da adlandırılan popüler kültürün, daha yaygın ve herkes için erişilebilir bir içeriğe sahip olduğunu ve esas işinin eğlence olduğunu vurgular. Farklı tanımların ortak özelliği, popüler kültürün “halka ait” ve “yaygın” olma özelliklerini taşımasıdır (Günindi Ersöz, 2002). Popüler kültürün ortaya çıkması çok eskilere dayanmaktadır. Popüler kültür kavramı ilk olarak Amerika’da kitle kültürü olarak tartışılmıştır. Elit kesimin kültürüne karşı halkın kültürünü karşılamak için üretilmiştir (Coşgun, 2012). Popüler kavramı önceleri ‘halka ait olan’ anlamını karşılarken günümüzde artık ‘birçok kişi tarafından görülmüş ve kabul edilmiş’ anlamlarını karşılamaktadır. Popüler kültürde sürekli olarak bir değişim söz konusudur. Bu değişimler sonucunda da birçok ürün ortaya çıkmaktadır.

Popüler kültür ürünleri gündelik hayatımızda sıkça karşımıza çıkmaktadır. İzlediğimiz dizilerin, filmlerin, videoların ve reklamların içerisinde bulunan popüler kültür ürünlerini bilinçli olarak ya da olmayarak benimsemekteyiz. Bu nedenle popüler kültürün ortaya çıkardığı olumsuz etkilere karşı önlem alınmalıdır.

Teknoloji her geçen gün biraz daha gelişmektedir. Bu gelişme sonucunda toplum yapısı da değişmektedir. Gelişen teknoloji sayesinde farklı milletten, dinden ve ırktan insanlarla iletişim daha kolay hale gelmiştir. Günümüzde neredeyse herkesin sahip olduğu hayatımızın vazgeçilmez parçası olan sosyal medya popüler kültürün ortaya çıktığı önemli bir etkidir. Popüler kültür sosyal medya sayesinde insanlar tarafından daha kolay benimsenmektedir. Bu şekilde olayları ve hayatı anlamlandırmayı etkilemekte ve yeni yaşam tarzları oluşturmaktadır. Sosyal medya kullanımının vazgeçilmez bir hale geldiği günümüzde her yaşta insan popüler kültürün oluşturulması ve aktarılmasında önemli bir rol oynamaktadır (Karaduman, 2017).

Popüler kültürün etkisinin ortaya çıktığı bir diğer önemli etken ise kitaplardır. Kitapların hayatımızdaki yeri ve önemi çok büyüktür; evde, okulda, yolculuklarda, gezintiye çıktığımız zamanlarda çokça kitap okumaktayız. Birçok bilgiyi, haberi, farklı yaşamları ve hayatları kitaplardan öğrenebilmekteyiz. Okuduğumuz bu kitaplardan etkilenmemiz ise kaçınılmaz bir gerçektir. Kitaplarda bulunan karakterlerin düşünce

yapıları, önem verdikleri değerler, yaşam standartları, hâl ve hareketleri, tutumları biz okuyucuları farkında olarak ya da fark ettirmeden çeşitli açılardan etkilemektedirler. Bu açıdan okunan kitapların içerikleri ve kitapta yer alan karakterler ayrı bir önem taşımaktadır.

Hayatı yeni yeni keşfeden, yeni bilgiler ve durumları çok çabuk öğrenen çocukların hayatlarında, hâl ve hareketlerinde, düşüncelerinde, konuşmalarında, eğitimlerinde; duygusal, bilişsel olarak gelişimlerinde kitaplar doğrudan etkili araçlardır (Tanju, 2010). Okuyucularına örnek yaşantılar sunabilme gücüne sahip kitapların içerikleri çok büyük öneme sahiptir (Fidan, 2019). Araştırmalar, kitapların çocukların kişilik gelişimleri üzerinde hayati bir öneme sahip olduğunu göstermektedir.

Değerler eğitimi uzun zamandır üzerinde çalışmalar yapılan ve günümüzde çokça gündemde yer alan bir konudur. Değerler eğitiminde temel amaç, insanların millî, manevî ve evrensel değerleri hayata geçirmelerini sağlayarak toplumsal dayanışma ve bütünleşmeye katkı sağlamak; haklarını kullanma, başkalarının haklarına saygı duyma, görevini yapma ve sorumluluk yüklenebilen birey olma bilincini kazandırmaktır. Değerler eğitimi milletlerin önemsedığı değerleri gelecek nesillere aktarılmasında ve öğretilmesinde önemli bir etkidir.

Ülkemizde 2010 yılından itibaren okullarda eğitim sistemine de dâhil edilen değerler eğitiminde Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanmış olan Değerler Eğitimi Yönergesinde çeşitli kurulların, millî eğitim müdürünün, yardımcısının ve öğretmenlerin görevleri, değerler eğitimi uygulamasının ilke-esasları ve öğrencilerin sahip olması gerekli görülen değerler belirtilmiştir. Yönergede değerler eğitiminde belli başlı amaçlar içerisinde (2017), öğrencilerin millî ve evrensel kültür değerlerini tanımlarını, benimsemelerini, geliştirmelerini bu değerlere saygı duymalarını sağlamak; öğrencileri, kendilerine, ailelerine, topluma ve çevreye olumlu katkılar yapan, kendisi, ailesi ve çevresi ile barışık, başkalarıyla iyi ilişkiler kuran, iş birliği içinde çalışan, hoşgörülü ve paylaşmayı bilen, dürüst, erdemli, sorumluluk sahibi, saygılı, girişimci, planlı çalışma alışkanlığına ve eleştirel bakış açısına sahip, estetik duyguları ve yaratıcılıkları gelişmiş, iyi ve mutlu vatandaşlar olarak yetiştirmek; öğrencilere bireysel ve toplumsal sorunları tanıma ve bu sorunlara çözüm yolları arama alışkanlığı kazandırmak yer alır. Yayınlanan yönergeden itibaren üzerinde daha çok durulmaya başlanan değerler eğitimine verilen önem her geçen gün biraz daha artmaktadır. MEB, Talim ve Terbiye Kurulunca değerler eğitimi konusunda yapılandırılmaya çalışılan içerik “yönlendirici ilkeler” olarak düşünülmemekte; “kökenleri geleneklerimiz ve dünümüz içinde var olan değerlerimizin, günümüz dünyasının tehdit ve imkanları karşısında yeniden üretilmesi” olarak ele alınmaktadır (Durmuş,2017).

Literatürdeki değerler eğitimi üzerine yapılmış pek çok çalışmayı şu başlıklar altında toplamak mümkündür:

- ✓ Değerler Eğitiminin İnsanlar ve Toplumlar Üzerindeki Etkileri,
- ✓ İnsanlarda Değer Anlayışlarının Oluşumu ve Değişimi,

- ✓ Okullarda Değerler Eğitiminin Nasıl Kazandırılabilceği,
- ✓ Eğitimcilerin Sahip Oldukları Değerler ve Eğitimcilerin Değerler Eğitiminde Yönlendirilebilme Önerileri
- ✓ Okul Ders Kitapları İçeriklerinin Değerler Eğitimine Nasıl Katkı Sağlayabileceği,
- ✓ Popüler Kültürün Dizi, Film, Reklam ve Müzik Üzerindeki Etkileri,
- ✓ Popüler Kültürün Gençlerin Üzerindeki ve Çocukların Aile İlişkilerindeki Önemi,
- ✓ Sosyal Medya ve Popüler Kültür Etkileşimi.

Değerler eğitimi alanında yapılmış çalışmalar çok sayıda olduğundan burada genel başlıklar altında sunulmuştur. Bu çalışmalar içinde araştırma konusu ile ilgili dikkat çene çalışmalara kısaca değinilecek olursa Dilmaç (2012), değerler eğitiminin insanlara kazandırdığı özellikler ve değerler eğitiminin kişisel gelişime katkısı konusundaki araştırmasıyla dikkat çekmektedir. Sağlam (2016), okullarda verilen değerler eğitiminin öğrenciler üzerindeki etkisini veli görüşlerine göre incelemiştir. İnceleme sonunda verilen değerler eğitiminin öğrenciler üzerinde bariz bir değişikliğe sebep olmadığını tespit etmiştir. Aydın, araştırmasında (2003) değer değişiminin hangi yönlerden, nasıl ve ne gibi şekillerde olduğu konusuna eğilmiştir. Değerler eğitiminin öğrenciler ve öğretmenler açısından ilişkisini inceleyen Akbaba Altun (2003), değerleri kapsamayan bir eğitim olamayacağını, öğretmenlerin değerler eğitiminde bir rehberine sahip olması gerektiğini belirtmiştir. Yaraş (2015), öğretmenlerin hoşgörü ve adalet değerlerine sahip olma durumları üzerine çalışma yapmıştır. Çiçekliyurt (2014), sosyal bilgiler dersi içeriğinde bulunan konuların ve Herdem (2014), fen bilimleri ders kitabında bulunan değer etkinliklerinin, değerler eğitimi üzerindeki etkisi bakımından, öğrencilere katkı sağlayıp sağlamadığını inceleyerek tespitlerde bulunmuşlardır. Tanju (2010), kitapların çocuklar üzerindeki çeşitli etkilerinden, çocukların okuma alışkanlıklarından bahsetmiştir. Popüler kültürün orta öğretim seviyesindeki çocukların üzerindeki etkisini araştıran Özgan, Arslan ve Kara, popüler kültürün öğrenciler üzerinde olumlu olumsuz birçok etkisinin bulunduğunu tespit etmişlerdir. Popüler kültür öğelerini ve sosyal medyanın ilişkisini inceleyen Eskicioğlu (2017), medya ve popüler kültürün birleştiği anda sınırlandırılmayan etkileriyle, olumlu ve olumsuz birçok duruma sebep olabilecek geniş bir alanı oluşturduğunu ifade etmiştir. Popüler kültür ve medyanın ilişkisini inceleyen Karaduman (2015), hayatımızda önemli bir yeri bulunan sosyal medyanın popüler kültür üzerindeki etkisini araştırmıştır. Şahin (2005), medyanın oluşturduğu popüler kültürün gençler üzerindeki olası etkilerini ve gençler arasında popüler kültürün yayılmasında ne gibi etkenlerin rol oynadığını analiz etmiştir. Popüler kültür ürünlerinden müzik videolarının gençler üzerindeki olumsuz etkilerinin incelendiği araştırmada (Günindi Ersöz, 2002) olası katkılar ve risklere dikkat çekilmiştir. Popüler kültürün çocukların aileleriyle ilişkilerine etkileri üzerine de araştırmalar yapılmıştır,

Popüler Kültürün Dayattığı Kitapların Çocukların Değerler Önceliği Üzerindeki Etkisi

araştırmada ulaşılan sonuçlardan biri, çocukların kardeşleri ile yaşadıkları sorunlara popüler kültürün dayattığı oyunların sebep olduğudur (Kaya ve Tuna, 2010). Literatürde televizyon dizileri, sosyal medya ve popüler kültür arasındaki ilişkiye dair yapılan çalışmalara da sıkça rastlanmıştır. Popüler kültürün sosyal medya ve televizyon aracılığıyla insanların hayatlarının birçok yerinde karşlarına çıktığını ve insanları olumlu ve olumsuz çeşitli yönlerden etkilediği belirtilmiştir (Denci, 2017 ve Şahin 2017). Efe (2018), küreselleşme ve popüler kültürün sosyal medya ile etkileşimini incelemiştir. Araştırmasında sosyal medyanın popüler kültüre ve toplumsal iletişime etkisinin yüksek olduğunu ifade etmiş, küreselleşmenin sonuçlarından biri olan kültürel değişimin sosyal medya ile etkileşimini ortaya koymayı amaçlamıştır.

Literatürde, popüler kültürün dayattığı kitapların, çocukların değerler yönelimine etkisi üzerine bire bir görüşmeler ile tespitlerin yapıldığı bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmada örneklem grubundaki çocukların kendi seçimleri ile okudukları kitaplar belirlenmiş, bu kitaplar içerdiği değerler bakımından içerik analizi ile irdelenmiş, ardından çocukların değer yönelimleri ve benimsemiş olduğu kahramanlar belirlenip -bulgular bölümünde detaylandırıldığı üzere- birçok etmen bakımından karşılaştırmalı inceleme ve değerlendirmesi yapılmıştır.

Geçmişten günümüze kadar değerlerin kazandırılmasında çeşitli sınıflandırmalar yapılmıştır. Bu sınıflandırma örneklerinden biri, M. Rokeach'ın 1973 yılında yaptığı geniş kapsamlı çalışmasıdır ki, bu sınıflandırma M. Rokeach'tan sonra gelen birçok araştırmacı tarafından da kabul edilmiştir (Yiğittir, 2010). Rokeach sınıflandırmasında değerleri amaç değerler ve vasıta değerler olarak iki bölüme ayırmıştır. Toplamda otuz altı değeri içeren sınıflandırma çizelge-1'de gösterilmektedir.

Çizelge-1: Rokeach Değerler Sınıflandırması

Amaç Değerler		Vasıta Değerler	
Rahat bir hayat	İç huzuru	Hırslı	Hayal gücü kuvvetli
Heyecanlı bir hayat	Gerçek sevgi	Ufku geniş olma	Bağımsızlık
Başarma hissi	Ulusal güvenlik	Kabiliyetli	Entelektüel
Barış içinde bir dünya	Zevk	Neşeli	Mantıklı
Güzellikler dünyası	Kurtuluş	Temiz	Sevgi dolu
Eşitlik	Öz saygı	Cesaretli	İtaatkar
Aile güvenliği	Sosyal tanınma	Affedici	Kibar
Özgürlük	Gerçek dostluk	Yardımsözer	Sorumlu
Mutluluk	Bilgelik	Dürüst	Öz kontrol

Ön plana çıkan değerler sınıflandırmasından bir diğeri ise Akbaş'a aittir.

Akbaş (2004: 91–102), Türk Millî Eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinde hangi düzeyde gerçekleştiğini tespit ettiği çalışmasında Millî Eğitimin Temel Amaçları içerisinde yer alan değerlerin olduğu bir liste oluşturmuştur (Yiğittir, 2010). Bu sınıflandırma Çizelge-2'de gösterilmektedir:

Çizelge -2: Akbaş Değerler Sınıflandırması

Değer Grupları	Değer Örnekleri
Geleneksel	Ulusal güvenlik, yardımsever olmak, aile güvenli, tutumlu olmak, güvenilir olmak, hayatın verdiklerini kabul etmek
Demokratik	Saygılı olmak, kibar olmak, işbirliği yapmak
Çalışma – İş	Çalışkan olmak, azimli olmak, girişimci olmak, sorumluluk sahibi olmak
Bilimsel	Araştırmacı olmak, yaratıcı olmak, meraklı olmak, bilimsel olmak, eleştirel olmak
Temel	Estetik, sağlıklı olmak, çevreyi korumak, temiz olmak

Değerlerin toplumlara ve kültürlere göre farklı algılanması, çeşitli değer sınıflamalarının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Çizelge-1 ve çizelge -2 karşılaştırıldığında üzerinde tam olarak uzlaşmış bir değer sınıflandırmasının olmadığı görülmektedir (Öcal ve Yiğittir, 2010). Rokeach ve Akbaş değer sınıflandırmalarını farklı şekillerde hazırlanmış olmalarına rağmen iki sınıflandırma arasında da ortak değerler vardır, ancak Rokeach'ın sınıflandırmasında daha fazla değer çeşidi bulunmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Literatürde, popüler kültürün dayattığı kitapların, çocukların değerler yönelimine etkisi üzerine bire bir görüşmeler ile tespitlerin yapıldığı bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmada amaç örneklem grubundaki çocukların kendi seçimleri ile okudukları kitapları belirleyip, bu kitapları içerdiği değerler bakımından içerik analizi ile irdeleyerek, ardından çocukların değer yönelimleri ve benimsemiş olduğu kahramanlar belirlenip -bulgular bölümünde detaylandırıldığı üzere- birçok etmen bakımından karşılaştırmalı inceleme ve değerlendirmesi yaparak değerler eğitiminde yeni bakış açıları geliştirmek ve çocuklar üzerinde etkili bir değerler eğitimi için fikirler geliştirmektir.

Bu amaç doğrultusunda çalışmada 12-14 yaş aralığındaki çocuklara yönelik şu soruların cevapları aranmıştır:

Popüler Kültürün Dayattığı Kitapların Çocukların Değerler Önceliği Üzerindeki Etkisi

- Çocuklar arasında popüler olarak okunup benimsenmiş kitaplar hangileridir?
- Çocukların okudukları kitaplarda hayran oldukları, örnek aldıkları kahramanlar var mıdır, varsa bu kahramanlar hangileridir, kahramanların hangi özellikleri çocuklar için hayranlık vericidir?
- Çocuklar tarafından sevilerek, hayranlıkla okunan kitaplardaki karakterler çocuklar için rol-model teşkil etmekte midir?
- Çocuklar, okudukları kitaplardaki kahramanların hangi özelliklere sahip olmasını istemektedirler?
- Değerler sınıflandırmasında çocukların kendi önemsedikleri, öncelik verdikleri değerler hangileridir?
- Çocukların değerler önceliği ile hayran oldukları kitap kahramanlarının özellikleri arasında bir ilişki var mıdır?
- Çocukların severek okudukları popüler kitapların değerler önceliği üzerinde bir etkisi var mıdır?
- Çocukların severek okudukları kitaplar, hayran oldukları kahramanlar, değerler eğitiminde etkili bir materyal olarak kullanılabilir mi?

Araştırma kapsamında elde edilen veriler, ayrıca Rokeach ve Akbaş'ın değerler sınıflandırması ile karşılaştırılmıştır.

Çalışmanın başlangıç aşamasında çocukların beğenerek okudukları kitapların, kitap karakterlerinin değer önceliklerine ve değer anlayışlarına etkisi hakkında aşağıdaki hipotez ortaya koyulmuştur:

Hipotez:

1.Hipotez: Öğrencilerin okumakta oldukları kitapların içeriği ve okunan kitaplardaki kahramanların özellikleri ile öğrencilerin değerler öncelikleri arasında sıkı bir ilişki vardır.

2.Hipotez: Öğrencilerin okudukları kitaplarda davranış ve tutumlarıyla dikkat çeken karakterlerin davranışları, çocukların gerçek hayattaki bakış açılarını, değer yargılarını etkilemektedir.

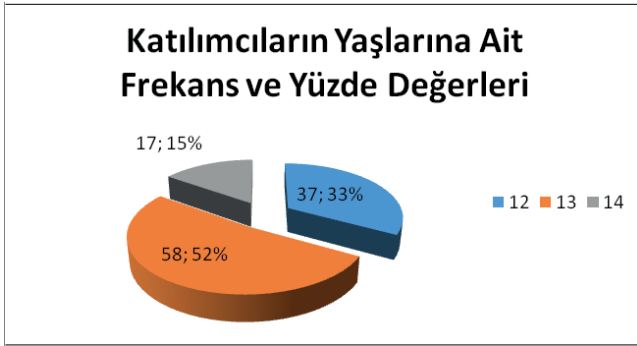
2. Materyal ve Metod

Çalışmada ağırlıklı olarak literatür taraması, içerik analizi (katılımcılar tarafından okunan kitapların ve karakterlerinin tahlili çalışmaları vd) ve alan tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini İstanbul'daki ilköğretim öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise İstanbul'un Gaziosmanpaşa ilçesinde yer alan

Özel Gaziosmanpaşa Şefkat Koleji ve Beşiktaş ilçesinde yer alan Şair Nedim Ortaokulu'na devam eden 7. ve 8. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Öğrencilere iki bölümden oluşan tamamına yakını (bir tanesi açık uçlu soru) çoktan seçmeli sorulardan meydana gelen bir anket uzman rehberliğinde hazırlanarak uygulanmıştır. Anketin ilk bölümü öğrencilerin demografik bilgileri hakkında bilgi edinmeye; ikinci bölüm öğrencilerin değer anlayışları, öncelikleri hakkında bilgi edinmeye, etkilendikleri kitap ve kitap karakterlerinin öğrenilmesine yönelik sorulardan oluşmaktadır. Çalışma kapsamında 120 öğrenciye anket uygulanmış, ancak anket kurallarına uymadığı için 8 adet anket geçersiz kabul edilerek değerlendirmeye alınmamıştır. 112 adet anket (65 kız, 47 erkek) SPSS İstatistik Programı ile analiz edilip değerlendirilmiştir. Çalışma sonucunda çocukların değerler önceliği, Rokeach'ın ve Akbaş'ın değerler eğitimi ölçekleri ile karşılaştırılarak yorumlanmıştır.

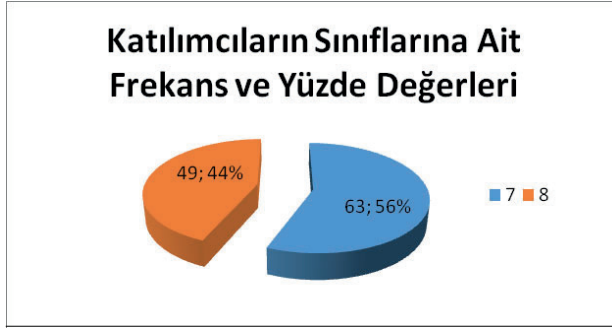
3. Bulgular

7. ve 8. sınıf öğrencisi olan katılımcılara iki bölümden meydana gelen ve açık uçlu bir soru hariç çoktan seçmeli sorulardan oluşan anket uygulanmış, sonunda elde edilen veriler aşağıda grafiklere dökülerek değerlendirilmiştir.

Şekil-1: Katılımcıların Yaşlarına Ait Frekans ve Yüzde Değerleri

Şekil-1'de görüldüğü gibi katılımcıların %33'ü 12 yaşında, %52'si 13 yaşında, %15'i 14 yaşındadır.

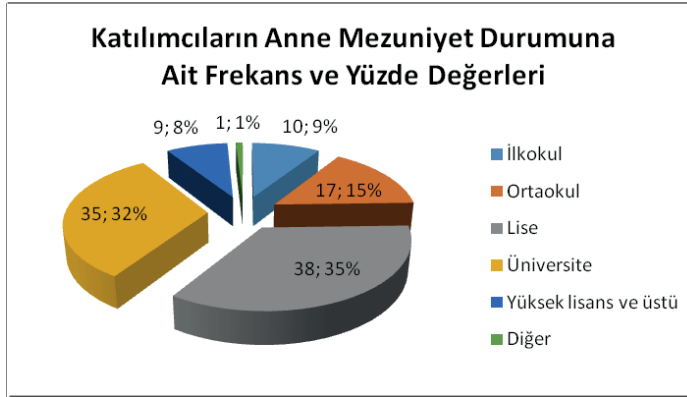
Şekil-2: Katılımcıların Kaçınıcı Sınıf Öğrencisi Olduğuna Dair Frekans ve Yüzde Değerleri

Şekil-2’de görüldüğü gibi katılımcıların %56’sı 7.sınıfa, %44’ü ise 8. sınıfa gitmektedir.

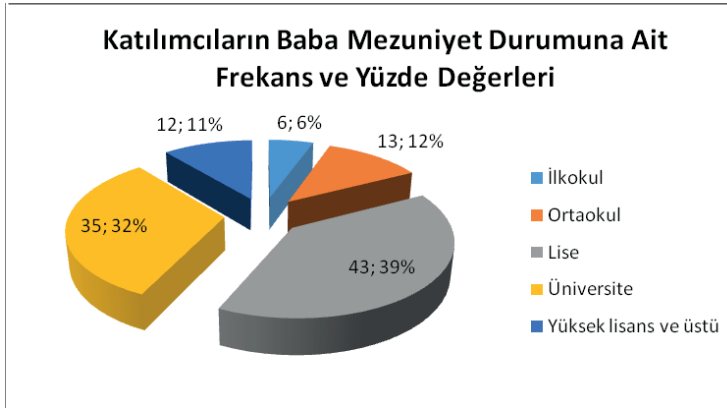
Şekil-3: Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı

Şekil-3’de görüldüğü gibi katılımcıların %58’i kız, %42’si erkektir.

Şekil-4: Katılımcıların Anne Mezuniyet Durumları

Şekil-4'te görüldüğü gibi katılımcıların %35'inin annesinin mezuniyet durumu lise, %32'sinin anne mezuniyet durumu üniversite, %15'inin annesinin mezuniyet durumu ortaokul, %9'unun annesinin mezuniyet durumu ilkökul, %8'inin annesinin mezuniyet durumu yüksek lisans ve üstüdür. Sadece 1 kişi, cevap olarak diğer seçeneğini işaretleyip boş bırakmıştır. Katılımcıların annelerinin mezuniyet durumları % 35 ile en çok lisedir, bunu %32 oranı ile üniversite mezuniyeti takip etmektedir.

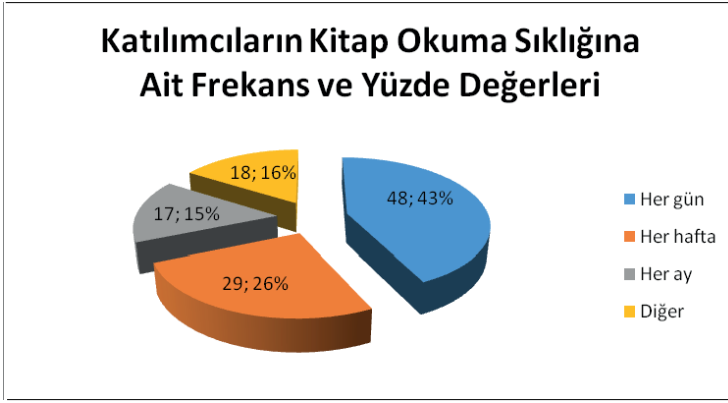

Şekil-5: Katılımcıların Baba Eğitim Durumları

Şekil-5'te görüldüğü gibi %39'unun babasının mezuniyet durumu lise, %32'sinin babasının mezuniyet durumu üniversite, %12'sinin babasının mezuniyet durumu or-

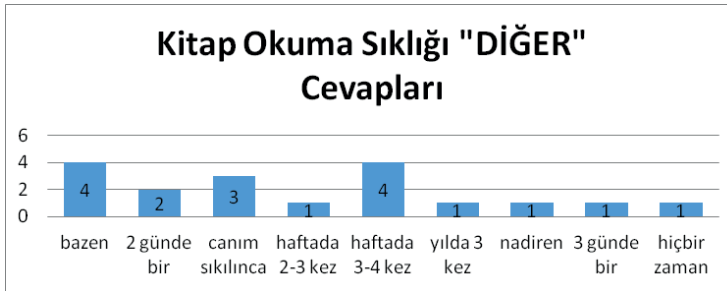
taokul, %11'inin yüksek lisans ve üstü, %6'sının mezuniyet durumu ilkokuldur. Katılımcıların babalarının mezuniyet durumları %39 ile en çok lisedir, bunu %32 ile üniversite takip etmektedir.

Şekil-4 ve Şekil-5'e bakıldığında katılımcıların anne ve babalarının eğitim düzeylerinin birbirine denk olduğu söylenebilir, anne babaların mezuniyet durumlarında ilk sırada lise, ikinci olarak üniversite mezuniyeti bulunmaktadır ki katılımcıların ortalama %80'ini oluşturmaktadır.

Şekil-6: Katılımcıların "Ne Sıklıkta Kitap Okursunuz?" Sorusuna Verdiği Cevapların Frekans ve Yüzde Değerleri

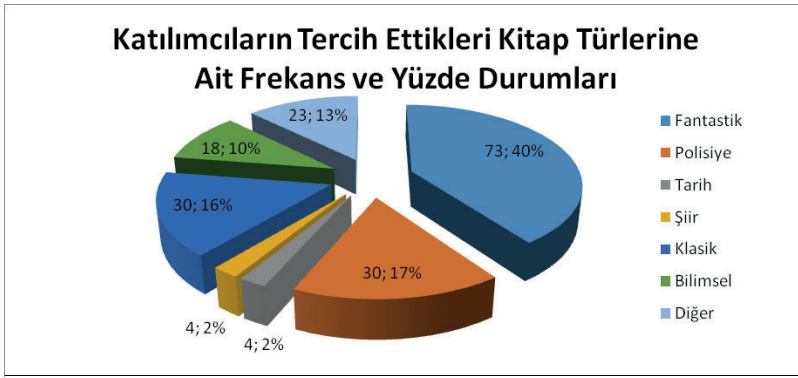
Şekil-6'de görüldüğü gibi katılımcıların %43'ü her gün, %26'sı her hafta, %15'i her ay kitap okumaktadır. %16'sı ise cevabını "Diğer" seçeneğine ayrıca yazmıştır (bkz. Şekil-6.1).

Şekil-6.1: Katılımcıların "Ne Sıklıkla Kitap Okursunuz?" Sorusunda "Diğer" Seçeneğine Ayrıca Yazdıkları İfadelerin Frekans Değerleri

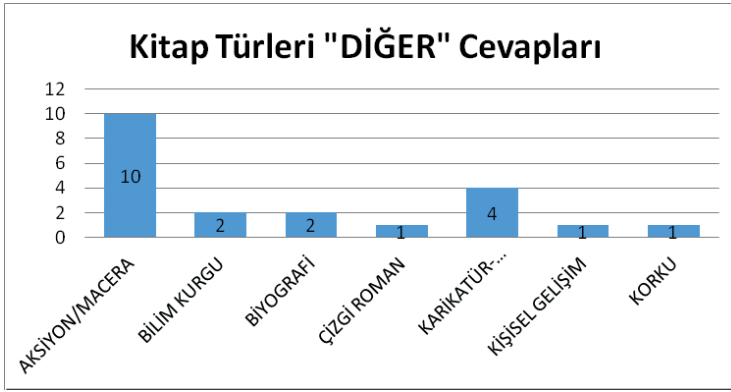
Ne Sıklıkla Kitap Okursunuz? sorusuna cevaplarını ayrıca yazan 18 katılımcının ifadelerine bakıldığında 4 kişinin haftada üç dört kez kitap okuduğu, 2 kişinin gün aşırı kitap okuduğu, 1 kişinin haftada iki üç kez, 1 kişinin üç günde bir kitap okuduğu, yani 8 kişinin sıklıkla kitap okuduğu görülmektedir. “Yılda 3 kez, nadiren, canım sıkılınca, bazen, hiçbir zaman” ifadelerini yazan 10 kişi için okuma alışkanlığını olmadığı söylenebilir. Katılımcıların %16’sını oluşturan bu kişileri de şekil-6 ile birlikte değerlendirdiğimizde katılımcıların çoğunluğunun okuma alışkanlığından söz etmek mümkündür.

Katılımcıların annelerinin ve babalarının eğitim düzeyleri ve okuma sıklıkları oranı karşılaştırıldığında aile mezuniyet durumuyla katılımcıların okuma alışkanlığı arasında ilişki olduğu söylenebilir.

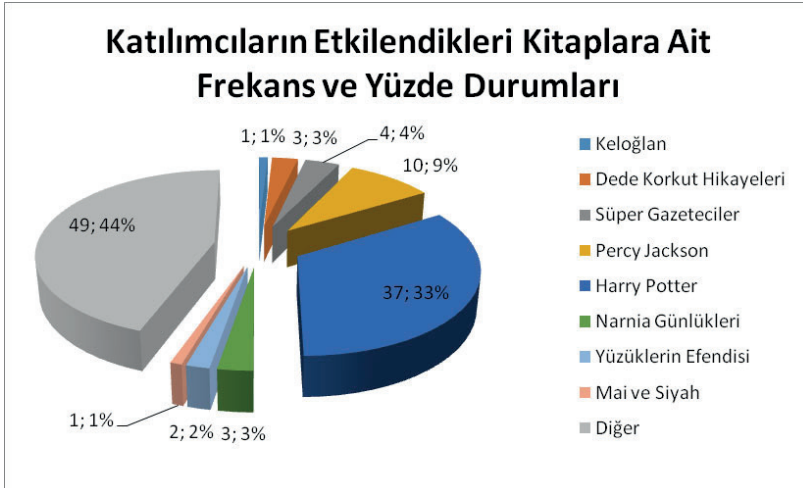
Şekil-7: Katılımcıların “*Ne Tür Kitaplar Okumayı Tercih Edersiniz?*” Sorusuna Verdiği Cevapların Frekans ve Yüzde Dağılımı

Şekil-7’de görüldüğü gibi katılımcıların %40’ının fantastik türde kitap okuduğu, %17’sinin polisiye türde kitap okuduğu, %16’sının klasik türde kitap okuduğu, %10’unun bilimsel türde kitap okuduğu, %2’sinin tarih türünde kitap okuduğu, %2’sinin şiir türünde kitap okuduğu görülmektedir. Katılımcıların %13’ü ise cevabını “diğer” seçeneğine işaretleyerek kendisi yazmıştır (bkz.Şekil-7.1)

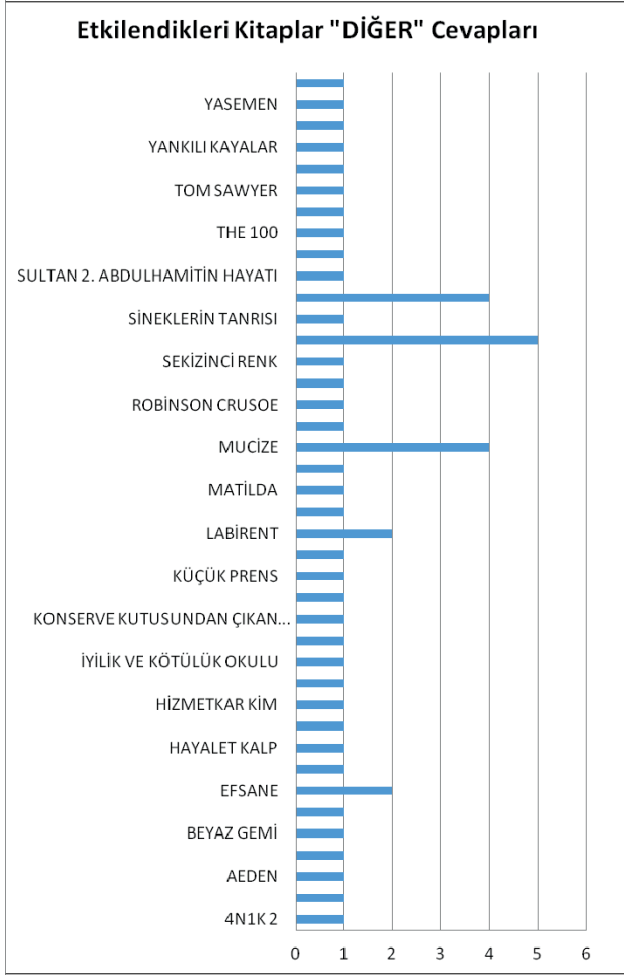
Şekil-7.1: Katılımcıların %13'ünün "Ne Tür Kitaplar Okumayı Tercih Edersiniz?" Sorusunda "Diğer" Seçeneğine Ayrıca Yazdığı Kitap Türlerinin Frekans Değerleri

Şekil-7.1'de görüldüğü gibi katılımcıların %13'ü (21 kişi) cevabını "diğer" seçeneğine ayrıca yazmıştır. Bu grafiğe göre "diğer" seçeneğine ayrıca cevap yazan katılımcılardan 10 kişinin aksiyon/macera, 4 kişinin karikatür / komedi türünde kitap okumayı sevdiğini anlaşılmıştır. Bu cevapları 2'şer kişiyle bilim kurgu ve biyografi türü takip etmektedir. Çizgi roman, korku, kişisel gelişim türlerinin de 1'er kişi tarafından yazıldığı görülmektedir. Katılımcıların okumayı en çok tercih ettiği kitapların başında sırasıyla fantastik, polisiye, klasik kitaplar geldiği görülmektedir.

Şekil-8: Katılımcıların "Bugüne Kadar Okuduğunuz Kitaplardan Sizi En Çok Etkileyen Kitap Aşağıdakilerden Hangisidir?" Sorusuna Verdikleri Cevapların Frekans ve Yüzdeler Değerleri

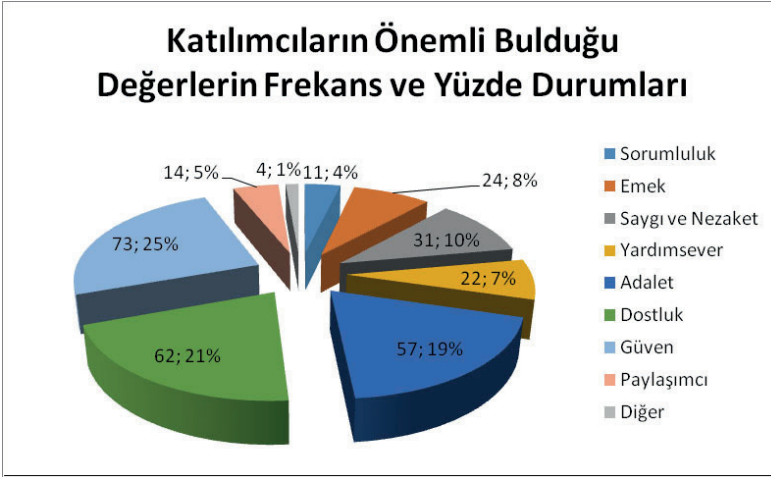
Şekil-8' de görüldüğü gibi katılımcıların %33'ünün Harry Potter kitabından etkilendiği, %9'unun Percy Jackson kitabından etkilendiği, %4'ünün Süper Gazeteciler kitabından etkilendiği, %3'nün Dede Korkut Hikâyeleri kitabından etkilendiği, %3'ünün Narnia Günlükleri kitabından etkilendiği, %2'sinin Yüzüklerin Efendisi kitabından etkilendiği, %1'inin Mai ve Siyah kitabından etkilendiği, %1'inin Keloğlan kitabından etkilendiği görülmektedir. %44'ü ise cevabını "Diğer" seçeneğine ayrıca yazmıştır.

Şekil-8.1: Katılımcıların %44'ünün "Bugüne Kadar Okuduğunuz Kitaplardan Sizi En Çok Etkileyen Kitap Aşağıdakilerden Hangisidir?" Sorusuna "Diğer" Seçeneğinde Ayrıca Yazdığı Kitap İsimleri

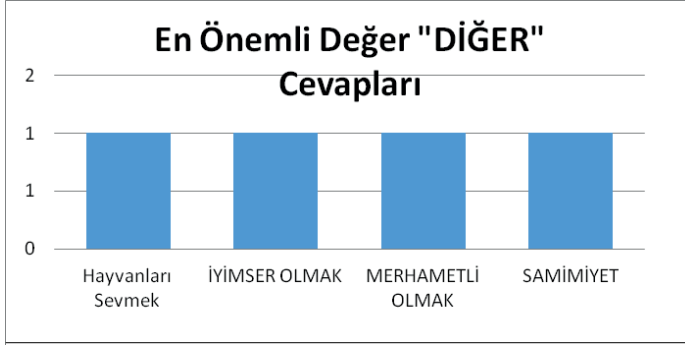
Şekil-8.1’de görüldüğü gibi “diğer” cevabına en çok yazılan kitap (5 kişi, katılımcıların ortalama %5’i tarafından) Sherlock Holmes adlı kitaptır. Bunu 4’er kişiyle Sol Ayağım ve Mucize adlı kitaplar takip etmektedir. Diğer kitaplar birer kişi tarafından yazılmıştır. Yazılan cevapların geneline bakıldığında yazılan kitapların türlerinin macera, polisiye ve klasik olduğu görülmektedir.

Şekil-7, şekil-7.1, şekil-8 ve şekil-8.1’deki veriler bir arada değerlendirildiğinde, katılımcıların okudukları kitap türleri ve etkilendikleri kitaplar arasında paralellik görülmektedir. Örneğin katılımcıların çoğunlukla fantastik, polisiye, klasik ve macera türünde kitapları sevdiğini görülmektedir. En çok etkilendikleri kitaplar arasında ise sırasıyla Harry Potter (fantastik), Percy Jackson (fantastik), Sherlock Holmes (macera, aksiyon), Sol Ayağım (klasikleşmiş kişisel mücadele hikayesi), Mucize (kişisel mücadele-cesaret hikayesi) ve Süper Gazeteciler (macera, mücadele) adlı kitaplar ön plana çıkmaktadır. Adı geçen kitaplar katılımcıların sevdiği tür olarak belirttiği kitaplardır.

Şekil-9: Katılımcıların “Aşağıdaki Değerlerden Sizin İçin En Önemli Üç Değeri İşaretleyiniz.” Sorusuna Verdikleri Cevapların Frekans ve Yüzde Değerleri

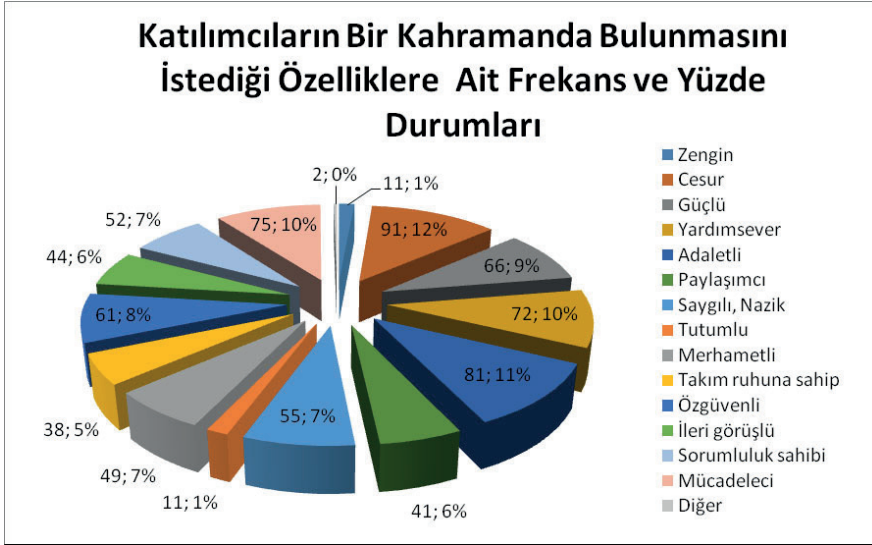
Katılımcıların en çok önemsendiği üçer değeri gösteren Şekil-9 incelendiğinde, katılımcıların %25’inin güven, %21’inin dostluk, %19’unun adalet, %10’nun saygı ve nezaket, %8’nin emek vermek, %7’sinin yardımseverlik, %5’inin paylaşımcı olma, %4’ünün sorumluluk değerlerine önem verdikleri görülmektedir. %1’lik bir kısım ise cevabını “diğer” seçeneğine ayrıca yazmıştır ki bu değerler hayvanları sevmek, iyimser olmak, merhametli olmak, samimiyettir (bkz.9.1).

Şekil-9.1: Katılımcıların "Aşağıdaki Değerlerden Sizin İçin En Önemli Üç Değeri İşaretleyiniz." Sorusunda "Diğer" Seçeneğine Ayrıca Yazdığı Değerler

Katılımcıların öncelik verdiği değerler sıralamasında ilk üçte güven, dostluk ve adalet değerinin olduğu görülmektedir.

Şekil-8. ve şekil-9'deki oranlar bir arada incelendiğinde öğrencilerin en çok etkilendikleri kitaplar ile en önemsedikleri değerler arasında örtüşme olduğu görülmektedir. Örneğin, en sevilen kitap Harry Potter ve Percy Jackson kitaplarında kahramanların güvenilirlikleri, arkadaşlık ve dostluğa, adalete verdiği önem dikkat çekmektedir ki, katılımcıların değerler önceliğinde bu değerler yer almaktadır. Bu bilgiler doğrultusunda 7. ve 8. sınıfa devam eden öğrencilerin okudukları kitapların içerisindeki değerler ile öğrencilerin kişisel değer öncelikleri arasında bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlar Hasibe Tanju'nun yaptığı bir araştırma da belirtmiş olduğu "Kitaplar, hayata yeni yeni anlamlar kazandıran, yeni şeyler öğrenmeye hevesli çocukların düşüncelerinde, hal ve hareketlerinde oldukça etkilidir." tespitiyle de paralellik göstermektedir.

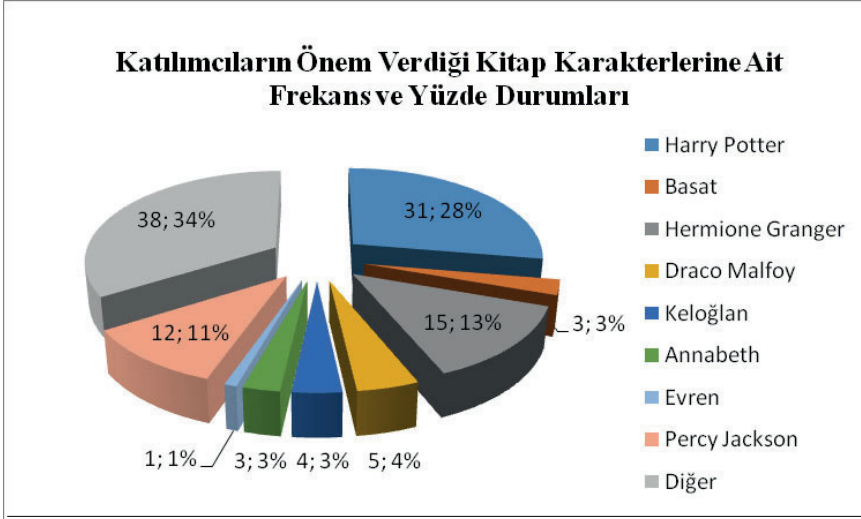
Şekil-10: Katılımcıların “Bir Kahramanda Olması Gereken Özellikler Sizce Nelerdir?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Frekans ve Yüzde Değerleri

Şekil-10’da görüldüğü gibi “Bir Kahramanda Olması Gereken Özellikler Sizce Nelerdir?” sorusuna verilen cevapların bütün katılımcılara oranı en yüksekten itibaren şöyledir:

%12 cesur, %11 adaletli, %10 mücadeleci, %10 yardımsesver, %9 güçlü, %8 özgüvenli, %7 sorumluluk sahibi, %7 merhametli, %7 saygılı-nazik, %6 paylaşımcı, %6 ileri görüşlü, %5 takım ruhuna sahip, %1 tutumlu, %1 zengin. “Diğer” seçeneğini işaretleyen iki kişi ise kahramanların zeki ve mizahi yeteneğinin bulunması gerektiğini belirtmişlerdir. Buna dayanarak kahramanlarda olması gereken en önemli özelliklerin başında cesaret, adaletli olma, mücadeleci olma ve yardımsesver olma gelmektedir, bu özellikleri güçlü, özgüvenli, sorumluluk sahibi ve saygılı-nazik olma özellikleri takip etmektedir.

Şekil-8’de en çok etkilenilen kitap sorusunda cevap olarak yazılmış kitapların kahramanları, katılımcıların kahramanlarda olmasını istediği özellikleri taşımaktadırlar. Örneğin katılımcılar için ilk sırada yer alan kitaplar Harry Potter, Percy Jackson, Sherlock Holmes kitaplarının kahramanları Harry ve Percy cesur, adil, zeki, mücadeleci, güvenilir arkadaş/dost, yardımsesver, dürüst, akıllı olma yönleriyle dikkat çeker. S. Holmes yine cesur, güçlü, zeki ve özgüvenli olmasıyla ön plana çıkar. Şekil-10’daki verilerle şekil-7 ve şekil-8’in verileri arasında tutarlılık görülmektedir, katılımcı öğrencilerin okudukları kitaplarda bulunan kahramanların sahip oldukları özellikler ile

okurların önem verdikleri kahraman özellikleri ve değerler öncelikleri arasında paralellik olduğu görülmektedir. Bu tutarlılık, anket sorularına verilerin cevapların güvenilirliğini de işaret etmektedir.

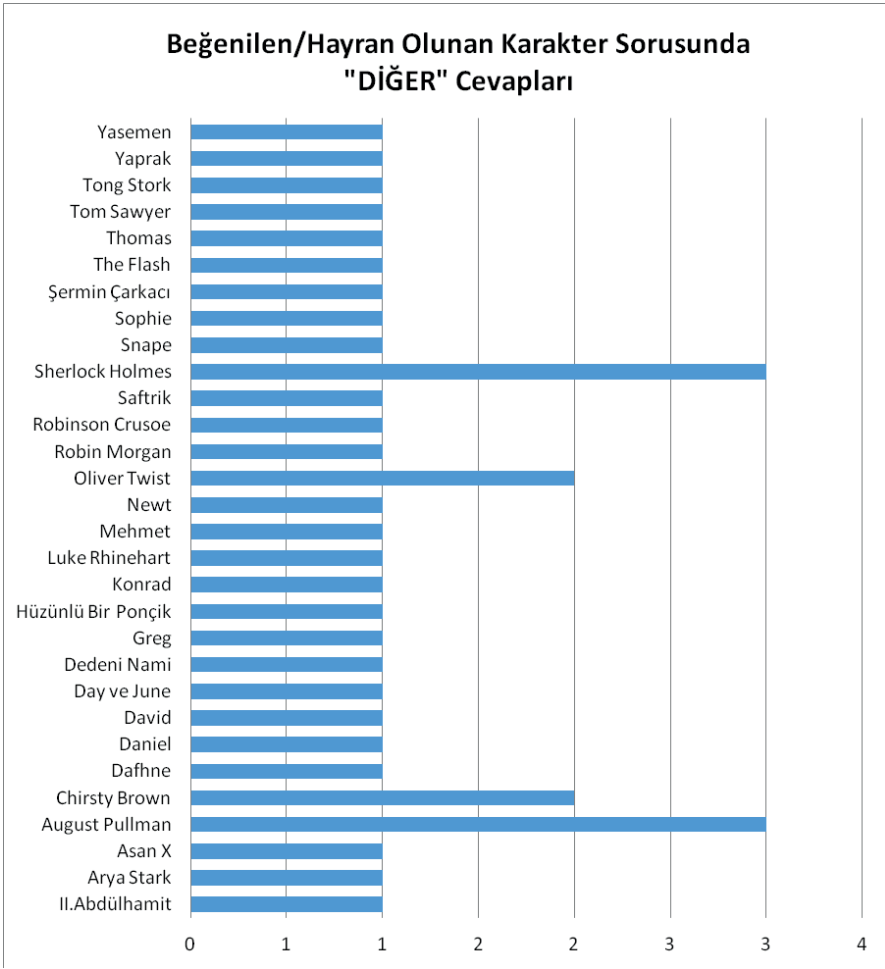

Şekil-11: Katılımcıların “Bugüne Kadar Okuduğunuz Kitaplardan Beğendiğiniz, Örnek Aldığınız ya da Hayran Olduğunuz Karakter Kimdir?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Frekans ve Yüzdeleri Dağılımı

Şekil-11’de görüldüğü gibi katılımcıların “Bugüne kadar okuduğunuz kitaplardan beğendiğiniz, örnek aldığınız ya da hayran olduğunuz karakter kimdir?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde ilk üç sırada yer alan karakterlerin %28 oranı ile Harry Potter, %13 oranı ile Hermione Granger (Harry Potter kitabında bir karakter), %11 oranı ile Percy Jackson olduğu görülür. “Diğer” seçeneğine yazılmış isimlerle (bkz.şekil-11.1) birlikte değerlendirildiğinde ilk üçten sonra şu kahramanlar / karakterler gelmektedir: % 4 oranı (5 kişi) ile Draco Malfoy (Harry Potter kitabından) %3 oran (4 kişi) ile Keloğlan, %3’er oranı (3’er kişi) ile Annabeth (Percy Jackson kitabından), Basat (Dede Korkut Hikâyelerinden), August Pullman (Mucize kitabından), Sherlock Holmes ve %1 ile Evren (Süper Gazeteciler kitabından) takip etmektedir. %34’lük oranı oluşturan “diğer” seçeneğindeki cevaplarda August Pullman, Sherlock Holmes, 3’er kişinin yazdığı karakterlerdir (bkz.şekil-11.1). Bunları 2’şer katılımcının yazdığı Oliver Twist ve Christy Brown karakterleri takip etmektedir. Bunların dışında birer kişi tarafından yazılmış birçok karakter / kahraman vardır: Yasemen, Yaprak, Tong Stork, Tom Sawyer, Thomas, The Flash, Şermin Çarkacı, Sophie, Snape, Saffrik, Robinson Crusoe, Robin Morgan, Newt, Mehmet, Luke Rhinehart, Konrad, Hüzünlü Bir Ponçık, Greg, Dedeni Nami, Day ve June, David, Daniel, Dafne, Asan X, Arya Stark, II. Abdülhamit.

Katılımcıların hayran oldukları kahramanlar sıralamasında yine ilk sırada Harry Potter yer almaktadır. İkinci sırada yer alan Hermione Granger da Harry Potter'a benzer karakter özelliklerine sahip zeki, çalışkan ve azimli yönleriyle ön plana çıkan bir karakterdir. Üçüncü sırada yine Percy Jackson sevilen kahraman olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu iki kahraman Harry ve Percy daha önce de belirtildiği gibi cesaretli, yardımsever, dostlarına değer veren onları önemseyen ve mücadeleci kişiliklere sahiptirlerdir. Katılımcıların %52'si adı geçen bu üç ismi "en beğenilen karakter/kahramanlar" sıralamasında ilk üçe yerleştirmiştir. Geri kalan %48'lik dilime pek çok sayıda karakter girmektedir. 4. sırada katılımcıların sadece %4'ünün (5 katılımcının) belirttiği Draco Malfoy yer almaktadır. Draco, Harry Potter kitabının karakterlerindedir. Zengin ve güçlü ailesi tarafından şımartılmış, önyargılı, kibirli, kaba görünen ancak aslında kötü babasının takdirini kazanmaya çalışıp kendini ispatlamak için "akılsızca" davranan bir karakterdir. Katılımcıların %4'ünün Draco'yu beğendikleri karakter olarak belirtme sebepleri; Draco'nun kötü ama güçlü ve zengin olması özelliği midir, yoksa -aslında kötü ve baskın ailesine rağmen- tam olarak kötü olmayı seçmemesi midir, net olarak bilinmemektedir. 4 katılımcının yazdığı Keloğlan, 5. sırada gelmektedir; akıllı, cesur, öz güveni yüksek ve mücadeleci, iyiliksever, güler yüzlü bir tiptir. 6. sırada 3'er katılımcı tarafından yazılmış Sherlock Holmes, August Pullman (Mucize kitabı), Annabeth (Percy Jackson kitabı), Basat (Dede Korkut Hikâyeleri) gelmektedir. Sherlock Holmes karakteri önce de belirtildiği gibi ince zekâsı, araştırmacı, özgüvenli, ketum ve müthiş gözlem yeteneği ile kimsenin içinden çıkamadığı gizemleri çözebilmesiyle bilinmektedir. August Pullman karakteri nazik, cesaretli, mücadeleci bir karaktere sahiptir. Annabeth ve Basat da zekâsı, cesareti, mücadeleci kişilikleri ile ön plana çıkmaktadır. 7. sırada gelen Oliver Twist karakterinin de August Pullman karakteri gibi saygılı, nazik ve mücadeleci bir kişiliğe sahip olduğu görülmektedir. Sol Ayağım kitabında bulunan Christy Brown karakteri mücadeleci, azimli, akıllı ve kabiliyetli olmasıyla bilinmektedir. Karakterler karşılaştığında August Pullman, Oliver Twist ve Christy Brown karakterlerinde mücadelecilik özelliğinin ön plana çıktığı görülmektedir. Bu özellikler, katılımcıların değerler önceliği ile örtüşmektedir ancak genelden farklı olarak dikkat çeken cevap Draco Malfoy'dur. Şekil-10'da katılımcıların bir kahramanda olması gereken özellikler arasında %9 oranında güçlü, %8 oranında özgüvenli ve %1 oranında zengin olma özellikleri yer almaktadır, Draco bu özellikler ile ilişkilendirilmiş olabilir.

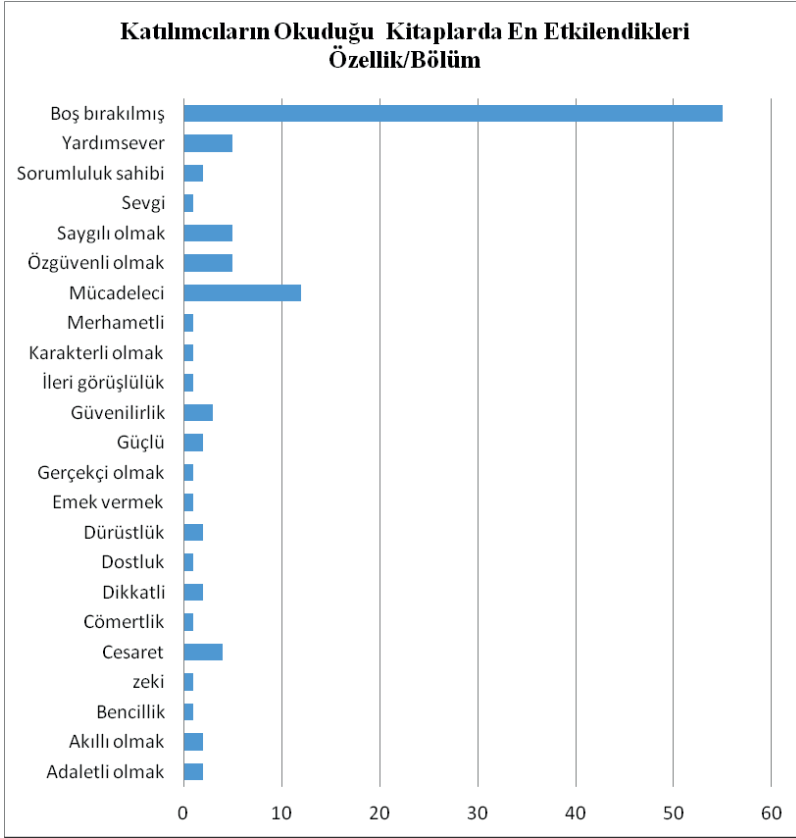
Şekil-9, şekil-10 ve şekil-11 bir arada incelendiğinde katılımcıların önceliklendirdiği değerler, bir karakterlerde olmasını bekledikleri özellikler ile hayranlık duydukları karakterler arasında tutarlılık görülmektedir.

Şekil-11.1: Katılımcıların “Bugüne Kadar Okuduğunuz Kitaplardan Beğendiğiniz, Örnek Aldığımız ya da Hayran Olduğunuz Karakter Kimdir?” Sorusunda “Diğer” Seçeneğine Yazdığı Karakterlerin Frekans Aralığı

Şekil-11.1’de görüldüğü gibi %34’lük oranı oluşturan “diğer” seçeneğindeki cevaplarda genel olarak birer tane farklı karakter yazılmıştır, August Pullman ve Sherlock Holmes, bu “diğer” seçeneğini işaretleyen 3’er kişinin yazdığı karakterlerdir. Bunları 2’şer katılımcının yazdığı Oliver Twist ve Chirsty Brown karakterleri takip etmektedir. Yasemen, Yaprak, Tong Stork, Tom Sawyer, Thomas, The Flash, Şermin Çarkacı, Sophie, Snape, Saftrik, Robinson Crusoe, Robin Morgan, Newt, Mehmet, Luke Rhinehart,

Konrad, Hüzünlü Bir Ponçık, Greg, Dedeni Nami, Day ve June, David, Daniel, Dafhne, Asan X, Arya Stark, II. Abdülhamit karakterleri de “diğer” cevabına yazılan karakterlerdendir.

Şekil-12: Katılımcıların “Bugüne Dek Okuduğunuz Kitaplarda Sizi Çok Etkileyen, Hayatınıza Bir Şekilde Yön Veren Bir Söz veya Bölüm Varsa, Hatırladığımız Kadarıyla Kısaca Aşağıya Yazınız.” Şeklinde Açık Uçlu Soruya Yazdıkları Cevapların Frekans Aralığı

Katılımcılara sorulan bu soru açık uçlu isteğe bağlı bir sorudur. Şekil-12’de görüldüğü gibi katılımcılardan 55 kişi -yaklaşık %50’si bu soruyu cevaplamamıştır. Bu soruyu cevaplayan 57 katılımcının yazdıkları anahtar kelimelere dönüştürülerek şekil-12’de gösterilmiştir. Kitaplarda etkileyici bölümler olarak yazılan cümlelerde mücadeleci olma özelliği ilk sırada gelmektedir. Bunu yardımsaver, cesaretli, saygılı olma özellikleri takip etmektedir. Zekice davranma, sorumluluk alma, özgüvenli olma, mer-

hametli olma, karakterli olma, ileri görüşlü davranma, güvenilir olma, güçlü olma, gerçekçi olma, emek verme, dürüst olma, dostluk, dikkatli olmak, cömertlik, bencillik, akıllı olmak, adaletli olmak özellikler takip etmektedir. Olumsuz özellik olarak sadece bencillik görülmektedir ki katılımcılardan sadece 1 kişi bunu yazmıştır.

Şekil-11 ve şekil-11.1. şekilleri ile şekil-12 karşılaştırıldığında cevapların şekil-12’de belirtilen ifadelerle paralellik gösterdiği görülmüştür.

4. Sonuç ve Tartışma

Literatür taraması sonucunda 12-14 yaş aralığında öğrencilerin kendi seçimleriyle ve/veya akran ve medya yönlendirmeleriyle alıp okudukları kitapların değerler önceliğine etkisine dair herhangi bir çalışmanın yapılmamış olduğu fark edildi. Uzman görüşü alınarak hazırlanan anket 120 öğrenciye uygulandı, geçerli 112 ankette elde edilen veriler SPSS ve Excel programı yardımı ile analiz edilip değerlendirildi. Katılımcıların en çok okuduğu anket ile tespit edilen kitaplar analiz edildi. Yine katılımcıların önemseydiği değerler ile bu kitaplardaki değerler karşılaştırıldı. Anket verileri tek tek karşılaştırmalı değerlendirildi, ortaya çıkan sonuçlar ile literatürdeki bilgiler karşılaştırıldı. Değerler sınıflandırmasında ön plana çıkan genel kabul görmüş sınıflandırma sistemleri ile elde edilen bulgular ayrıca karşılaştırılarak yorumlandı. Araştırmaya temel olan hipotezin doğru olduğu gözlemlendi.

- Bu araştırmadaki 12-14 yaş aralığındaki katılımcılar, farklı iki okulda okuyan 7. ve 8. sınıf öğrencileridir.
- Katılımcıların annelerinin ve babalarının eğitim düzeylerinin çok yakın oranlara sahip olduğu ve okuma sıklıkları karşılaştırıldığında aile mezuniyet durumuyla katılımcıların okuma sıklıklarının paralellik gösterdiği tespit edilmiştir, katılımcıların genel olarak okuma alışkanlığına sahip olduğu görülmüştür.
- Katılımcıların severek okudukları kitap türleri ile etkilendikleri kitaplar arasında paralellik olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların okumayı en çok tercih ettiği kitaplar fantastik, polisiye, macera kitapları ve klasik kitaplardır.
- Katılımcıların okudukları kitap türleri ve etkilendikleri kitaplar arasında da paralellik görülmektedir. Örneğin katılımcıların en çok etkilendikleri kitaplar arasında sırasıyla Harry Potter (fantastik), Percy Jackson (fantastik), Sherlock Holmes (macera, aksiyon), Sol Ayağım (klasikleşmiş kişisel mücadele hikâyesi), Mucize (kişisel mücadele-cesaret hikâyesi) ve Süper Gazeteciler (macera, mücadele) adlı kitaplar ön plana çıkmaktadır. İlk üç sırada yer alan kitaplar popüler kültürün ön plana çıkardığı kitaplardır.
- Katılımcıların öncelik verdiği değerler sıralamasında ilk üçte “güven, dostluk ve adalet” değerinin olduğu tespit edilmiş, öğrencilerin en çok etkilendikleri kitaplarda ön plana çıkan değerler ile katılımcıların önemseydiği değerler arasında örtüşme olduğu görülmüştür. İnsanların genellikle benimsediği, özendi-

ği, özümsemiği ve üstün tuttuğu şey veya insan için önem taşıyan şeylere de “değer” denmektedir (Akbaba Altun (2003). Araştırma bulgularını, kitapların içeriklerinin çocukların kişisel ve sosyal gelişimi üzerinde etkilerine dair literatür (Tanju, 2010 ve Fidan, 2019) desteklemektedir.

- Katılımcılar, kahramanların öncelikli olarak cesur, âdil, mücadeleci ve yardımsever olmalarını beklemektedir. Katılımcıların hayran oldukları kahramanların, katılımcıların beklentilerine, önemsemiği değerlere uygun kişilikleri olduğu görülmüş, dolayısıyla okudukları kitaplardaki kahramanların rol-model potansiyelinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu durum literatürde bulunan “Hayatı yeni yeni keşfeden, yeni bilgiler ve durumları çok çabuk öğrenen çocukların hayatlarında, hâl ve hareketlerinde, düşüncelerinde konuşmalarında, eğitimlerinde; duygusal, bilişsel olarak gelişimlerinde kitaplar doğrudan etkili araçlardır (Tanju, 2010).” ifadesi ile de örtüşmektedir.
- Katılımcıların hayran oldukları kahramanlar sıralamasında ilk üçte sırayla Harry Potter, Harry Potter kitabında yer alan Hermione Granger (Harry Potter’a benzer karakter özelliklerine sahip zeki, çalışkan ve azimli karakter), Percy Jackson yer almaktadır. Harry ve Percy cesaretli, yardımsever, dostlarına değer veren onları önemseyen ve mücadeleci kişiliklere sahiplerdir.
- Katılımcıların çoğunluğu Harry Potter kitabını ve bu kitaptaki karakterleri benimsemişlerdir. Benzer yapıda Percy Jackson gelmektedir. Bu popüler kitapların arasında %4 oranında bile olsa Keloğlan’ın yer alması, son yıllarda Keloğlan ile ilgili yapılan filmler ile Keloğlan’ın dikkat çekmesine bağlanabilir. Sosyal medyanın, popüler kültürün yayılmasında önemli bir etken olduğu görülmektedir.
- Katılımcı çocukların severek okudukları popüler kitaplar ile değerler önceliği arasında sıkı bir ilişki olduğu görülmüştür. Bu hâliyle çocukların severek okudukları kitapların, hayran oldukları kahramanların, değerler eğitiminde etkili bir materyal olarak kullanılması mümkündür. Beğeniyle okunacak kurgu kitaplar ile kalıcı ve etkili şekilde değerler eğitimi yapılabilir. Öğrencilere kazandırılmak istenen davranış bilgi aktarımı, nasihat şeklinde değil, ilgi çekici olaylar ve kahramanlar üzerinden benimsetilebilir.
- Popüler kültürün dayatmasıyla çocukların ilgiyle okudukları kitapların genel olarak katılımcılarda olumlu değerler ile ilişkilendiği görülmüş, bunda ailelerin eğitim düzeyinin de etkili olabileceği düşünülmüştür. Ancak, kitaplar ile değerler önceliği arasındaki bu ilişki diğer yandan kötü içeriklere sahip kitapların çocukların değer anlayışları üzerindeki riskleri de düşündürmektedir.
- Katılımcıların değerler sıralaması ile literatürde ön plana çıkan değerler sınıflandırmaları karşılaştırıldığında katılımcıların belirtmiş olduğu saygı (öz saygı), sorumluluk (sorumlu), yardımseverlik, adalet (eşitlik), güven (ulusal güvenlik)

değerleri Rokeach'ın 36 adet değeri içeren sınıflandırmasında yer almaktadır. Akbaş'ın değerler sınıflandırması ile karşılaştırıldığında ise 22 adet değerden yine beş değerini –sorumluluk (sorumluluk sahibi olmak), yardımseverlik, saygı, güven (ulusal güven-güvenilir olmak), emek vermek (azimli olmak)) ortak olduğu tespit edilmiştir.

- Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan yönergede değerler eğitiminde öğrencilere kazandırılması amaçlanan değerler, çeşitli kurulların görevleri belirtilmiştir. Değerlerin eğitimi ve değerlerin kazandırılması hususlarında daha çok çalışma yapılması gerekmektedir.
- Literatürde değerler eğitiminde üzerinde anlaşılmış ortak bir değerler ölçeğinin bulunmadığı, değer kavramı üzerinde de farklı tanımlamalar yapıldığı görülmüştür.
- Araştırma sonuçlarına dayanarak günümüzde önemli bir konu olan değerler eğitiminde farklı bir metot olarak çocuklar için ilgi çekici kitaplar ve çocukların hayran olduğu kahramanların aracılığıyla, yaratıcı dramadan da yararlanarak etkili ve içselleştirilmesi mümkün eğitim-öğretim ortamı sağlanabilir.
- Öğrenilen bilgiler, değerler, ancak içselleştirildiğinde yaşam biçimine ve kişiliğe etki edebilir, bu konuda rol-modellerin etki gücü dikkate alınarak çocuklar doğru rol-modeller ile buluşturulabilir, hayranlık duyulan kahramanlar sinema ve teknolojinin imkânlarından da yararlanarak çocuklara örnek olaylar ve davranışlarla sunulabilir.
- Çocukların beklentileri ve yaş özellikleri dikkate alınarak yazarlar ile işbirliği yapıp doğru rol modeller içeren, değerlerin kazandırılabilmesi için ilgi çekici özellikle fantastik, macera türlerinde kitaplar yazdırılması sağlanabilir.
- Değerler eğitimi konusunda teorik çalışmalardan daha çok öğrenciyi merkez alan uygulamalı çalışmaların yapılması, veriler ışığında yeni ve etkili yöntemler ve materyaller geliştirilmesi çocukların ve gençlerin güzel değerlere sahip nitelikli insanlar olarak yetişmesi için büyük gerekliliktir.

Kaynakça

- AKBABA ALTUN, S. (2003). Eğitim Yönetimi ve Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (1), 7-18.
- AKBAŞ, O. (2004). Türk Millî Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının (Değerlerinin) İlköğretim II. Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara. Erişim tarihi: 03.08.2017 <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=XohQ0H2mJnBfxLPsY8dG48rv-yZs4Q8rYxUjgk6dMinpXbFdUIXltPABY2EUgeKZA>
- AYDIN, M. (2003). Gençliğin Değer Algısı: Konya Örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3 (1), 121-144.

Popüler Kültürün Dayattığı Kitapların Çocukların Değerler Önceliği Üzerindeki Etkisi

- BİLGİN, N. (1995). *Sosyal Psikolojide Yöntem ve Pratik Çalışmalar*, Sistem Yayıncılık, İstanbul.
- COŞGUN, M. (2012). Popüler Kültür ve Tüketim Toplumu. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1 (1), 837-850.
- ÇİÇEKLİYURT, Z. (2014). 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Doğrudan Verilebilecek Beceri ve Değerlerin Kazanılma Durumunun Değerlendirilmesi, (Yüksek Lisans Tezi) Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Enstitüsü, Çanakkale. Erişim tarihi: 12.07.2017, <http://acikerisim.lib.comu.edu.tr:8080/xmlui/handle/COMU/1267>
- DENCİ, S. (2017). Popular Culture Representation On Youtube: An Analysis On Youtube Rewinds, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeni Bilim Disiplin Hattı, İstanbul. Erişim Tarihi: 23.10.2019 https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=71OJX8w_8PRQU1mSHU6-jjORq3eVeMÜtCejGoGjk-bx-bWQDymdiC3P-sN1SUWvhP
- DİLMAÇ, B. (2012). *İnsanca Değerler Eğitimi*, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- DURMUŞ, A. (2017). "Değerler Eğitimi ve Örtük Müfredat" Toplantısı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara. Erişim tarihi: 03.01.2018, <https://www.meb.gov.tr/degerler-egitimi-toplantisi/haber/15302/tr>
- EFE, S. (2018). Globalization and The Interaction of Popular Culture with Social Media, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. Erişim Tarihi: 17.09.2019 <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- ESKİCİOĞLU, F. (2017). Popüler Kültür Öğelerinin Sosyal Medyada Yansıması: Gündem Belirleme Kuramı Çerçevesinde İçerik Analizi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yaşar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim Anabilim Dalı, İzmir. Erişim tarihi: 26.10.2019 <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=RrI-Krk3A-RkF4YfHofukyZbLrSv7KMn5wnRbdnOHshsola5e0mmwDyoA6CyJN57>
- FİDAN, M. (2019). Fantastik Metinlerin Değerler Eğitiminde Kullanılabilirliği Üzerine Değerlendirme-Hikmet Temel Akarsu Örneği. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (KÜSBD)*, 9 (1), 127-138.
- GÜNGÖR, E. (1993). *Değerler Psikolojisi*. Amsterdam: Hollanda Türk Akademisyenler Birliği Vakfı Yay. No:8.
- GÜNİNDİ ERSÖZ, A. (2002). Popüler Kültür Ürünlerinden Müzik Videolarının Gençler Üzerindeki Olumsuz Etkileri, *Aile ve Toplum Dergisi*, 2 (5).
- HERDEM, K. (2016). Yedinci Sınıf Fen Bilimleri Dersi Konularıyla Bütünleştirilmiş Değerler Eğitimi Etkinliklerinin Öğrencilerin Değer Gelişimine Etkisi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adıyaman Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Adıyaman. Erişim tarihi: 15.09.2017 https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=Br_XTptK8CZ70f0JGX9xEsScxZZCLMjxPDDvEWdiM6U3Q5IA0kG4i2B9qQyQWIxj
- KARADUMAN, N. (2015). Popüler Kültürün Oluşmasında ve Aktarılmasında Sosyal Medyanın Rolü. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2, 7-27.

- KAYA, K., Tuna, M. (2010). Popüler Kültürün İlköğretim Çağındaki Çocukların Aile İçi İlişkileri Üzerindeki Etkisi. *SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21, 237-256.
- MARSHALL, G., (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*, Çev. O. Akınbay, D. Kömürçü, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI MEB. (2017). Değerler Eğitimi Yönergesi, Erişim Tarihi: 21.11.2017, http://bilecikram.meb.k12.tr/icerikler/icerikler/icerikler/2017-2018-egitim-ogretim-yili-degerler-egitimi-cerceve-programlari_3497111.html
- ÖZGAN, H., Arslan, M., Kara, M. (2014). Popüler Kültürün Öğrenci Davranışları Üzerinde Algılanan Etkileri. *EKEV Akademi Dergisi*, 58 (18), 469-484.
- SAĞLAM, A. (2016). Değerler Eğitiminin Öğrenci Davranışlarına Etkisinin Veli Görüşlerine Göre İncelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3 (20), 723-742.
- ŞAHİN, B. (2017). The Relationship Between Reality And Hyperreality In TV Adaptations Regarding Popular Culture: A Case Study Of Big Brother TV Program In Turkey, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Medya ve İletişim Yönetimi Bölümü, İstanbul Erişim Tarihi: 20.12.2019 <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- ŞAHİN, M.C. (2005). Türkiye’de Gençliğin Toplumsal Kimliği ve Popüler Tüketim Kültürü. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (25), 157-181.
- TANJU, H. (2010). Çocuklarda Kitap Okuma Alışkanlığına Genel Bir Bakış, *Aile ve Toplum Dergisi*, 6 (22), 30-40.
- TÜRK DİL KURUMU TDK. (2017). *Güncel Türkçe Sözlük*, Erişim Tarihi: 10.12.2017, Http://Www.Tdk.Gov.Tr/Index.Php?Option=Com_Bts&Arama=Kelime&Guid=Tdk.Gts.5a-36522a0d5eb1.72473235
- YARAŞ, İ. (2015). Sınıf Öğretmenlerinin 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Hoşgörü ve Adil Olma Değerlerine Sahip Olma Boyutunda Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay Erişim Tarihi: 25.09.2017 https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=Br_XTptK8CZ70f0JGX9xEqMG91YRSzIyxv7WEN3o1NRHmEjGivDPJMASeUp-boZx7
- YİĞİTTİR, S., Öcal, A. (2010). İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Değer Yönelimleri, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24 (38), 407-416